

Aşım Cakıpbekov

(1935 - 1994)

Aşım Cakıpbekov, 1935 yılında Kirov ilçesindeki Şeker köyünde kolhozcu ailesinde doğdu.

Köy okulunda ilkokul altıncı sınıfa kadar okuduktan sonra, Ak-Çiy ortaokulunda devam edip 10. sınıfı da Bişkek şehrindeki No: 5. A. S. Puşkin adındaki Kırgız lisesinden bitirdi.

1953 yılında Kırgızistan Devlet Üniversitesi Filoloji Fakültesini kazandı ve 1958 yılında bitirdi.

A. Cakıpbekov'un 1951 yılında "Kırgızstan Pioneri" gazetesine "Birinçi May (Bir Mayıs)" adlı ilk şiir kitabı yayımlandı. Ancak, gerçek anlamda yaratıcılık faaliyeti 1957'den sonra başladı.

1961 yılında A. Cakıpbekov'un ilk kitabı "Car-

aluu Kögüçkön (Yaralı Güvercin)" adıyla çıktı. Yaratıcılık faaliyetinde önemli yer işgal eden "Kataal Bağıt (Tehlikeli Yöneliş)" adlı eseri 1966 yılında yayımlandı.

A. Cakıpbekov, 1963 yılında SSCB Yazarlar Birliği üyesi oldu.

ESERLERİ:

Caraluu Kögüçkön (Yaralı Güvercin), Kırgızokupedambas, Frunze, 1961, 37 s.

Kataal Bağıt (Tehlikeli Yöneliş), "Mektep" Yayınevi, 1966, 162 s.

Biz Atasız Öskönbüz (Biz Babasız Büyüdük), "Kırgızstan" Yayınevi, Frunze, 1970.

Hikaye

BİZ ATASIZ ÖSKÖNBÜZ

Biyıl birinçi cıl mugalim boluşum. Baldardı ali acırata taany elekmin. Familiyalarinan köp cañılam. "Kimdin balasıñ?" - dep suroogo tuura kelet. Balançanın çe tükünçönün deyt bala, - "atañ barbı?" - "bar", - dep bala tañ kala karayt. Oşondo içten ökünüp kalam. Emnegedir ar dayım uşul suroo oozuma kele kalat.

Biz kiçine çakta karıylar uşintip köp suraşçu. Biz: - "Cok" - deçübüz.

Batışta soğuş. Atalarımız oşoyakta. Biz bir kur baldar mektepke cañıdan barıp cüröbüz. Mugalimler familiya çakırat. Bizde ata degen bar ekeni oşondon bilinet. Bolboso, kokus biri-birbiz menen çataктаşa ketsek, tüz ele "apama aytam" deybiz. Apalarımız baarı boy kelinder. Erteden kereli-keçke işte. Çanda bir buulukkan külkü çıkpaşa, kabaktarı salıñki.een üydö apa menen gana bala. Biribizdi biribiz kara tutabız, bölünsök tıñıbiz ketet.

Keede keçkurun oynop köçönün çetine çıksak, cayıttan birin-ekin candıktarın kütüp, tayaktarı menen cer çukup oturgan çaldardı köröbüz. "silerdin atañar tetigi kan küygön cakta", deşe talar bizge kün batıp catkan caktı körsötüp. Karasaki çın ele buluttar kanga boyolup catkansıyt. "Emi oşol atañardın amanat canın körüp, koldorunan topurak buyruk ölsök arman cok go..." - dep çaldar kayra cer tiktep kalışat.

Birok, ata degen kanday boloru tüşünüksüz.

Bir künü klasstaş koñşum Temirdin atası keldi. Boyu uzun, kakaygan kişi eken. Cıltıragan kapkara ötüğü kar cukpay kıçırayt. Sur şineli bolotton casalgansıp tiptik. Eki iyininde, mañdayında cıldızdarı bar eken. Cakındoogo daabay artınana oolagıraak erçip alabız. Temir bolso, kolunan karmap, cakında cüröt. Bizdi teñine albayt, körmöksön bolot.

- Ata... - deyt al oşol kişini, erkelep süylöyt, - Ata kayakka barasıñ?

BİZ BABASIZ BÜYÜDÜK

Bu sene öğretmenlikte ilk yılım. Çocukları daha tam olarak tanıyamadım. Soyadlarından çok yanıtlıyorum. "Kimin oğlusun?" diye sormak zorunda kalıyorum. Falancanın veya filancanın diye cevaplar çocuk, "Baban var mı?", "Var", diyen çocuk şaşkın bir halde yüzüme bakar. O zaman içimden üzülürüm. Nedense her zaman bu soru ağzıma dolanır durur.

Biz küçükken ihtiyarlar böyle sorarlardı, biz "yok" derdik...

Batıda savaşı. Babalarımız orada. Biz aynı yaşta ki çocuklar okula gidip geliyoruz. Öğretmenler soyadıyla çağırır. Bizim babalarımız olduğu sadece o zaman belli olur. Yoksa kazara birbirimizle kavga etsek, doğrudan "anneme söyleyeceğim" deriz. Annelerimizin hepsi genç gelinler. Sabahtan akşama kadar işte. Çok ender zamanlarda bir kahkaha duyulmasa, suratları hep asık. Issiz evde sadece çocuk ve anne. Birimiz diğerini destek tutarız, ayrıldık mı huzurumuz kaçar.

Bazen akşamüzeri oynamak için sokağı diğeri başına çıksak, birkaç hayvanını olatmaya meraya götürüp, ellerindeki değneklerle toprağı eşeleyerek oturan yaşlıları görürdük. "Sizin babalarınız ta orada, kanın yandığı yerde" derlerdi bize, güneşin battığı yönü göstererek. Bak-tığımızda ise gerçekten güneşin kana boyandığını görürdük. "Şimdi babanızın emanet canını görüp, ellerinden toprak nasip etse, ölsek de gam yemedik ya..." diyen yaşlılar yeniden başlarını öne eğerlerdi.

Fakat baba denen şeyin nasıl olduğu belirsiz.

Bir gün sınıf arkadaşım, komşum Temir'in babası geldi. Uzun boylu, kocaman adammış. Parlayan çizmelerine kar bulaşmıyordu. Gök kır renginde asker kaputu çelikten yapılmış gibi dimdik. Her iki omzunda, önünde yıldızları vardı. Yaklaşmaya cesaretimiz yok, biraz uzaktan takip ediyorduk. Temir ise, elinden tutup yanında geziyor. Bizi dengi görmüyor, görmezlikten geliyordu.

- Baba, diyordu o adama, şımarıkça konuşuyordu. - Baba nereye gidiyorsun?

Atası külümsüröp mañdayınan solayt.
- Cür meni menen...
Bizdin közübüzgö atası ukmuş körünöt.
Apam ayttı:
- Senin atañ da erdik körsötsö uşintip kelip kalmak eken. Bir ay cürüp ketse da kaçça kanimet.
- Emne üçün körsötpöyt?
- Emneni?
- Canağı... Erdikti.
Apam üşüröt:
- A sadagañ boloyun, körsötö koyguday ele al koldo deysiñbi.
Men tüşüñböy kaldım. Kayra surayın deym, apamın özü kapaluu, oozum barbayt.
Ataluu bala kanday boloruna ertesini dağı bir inandık.
Depter degen çok - eski kitepterdin betterine cazabız, kalem uçı çok - kamaştı uçtap cazabız, sıya çok - cügörünün kara köösün ce bültürkön ezip cazabız. Temirdin atası bolso aga bir ukmuş depter apkelip beriptir, tim ele baraktarı cıltırayt da, şuudurayt: avtomat - ruçka degendi apkelip beriptir, kaçça cazsa da sıyası tügöñböyt. "Munun baarın atam nemisterden ceñip alıptır", - deyt Temir közübüzdü kızartıp. Birok aları da meyli ele. Kümüş balıkka okşogon ukmuş ooz kıyak apkelip bergen eken, erdiñe tiygizip ele koysoñ özünön özü tartılat. Birok Temir bizge karmaypayt.
- Berseñ bir ele üylöyün, - dep caldırıybız.
- Berbeym, - dep bolboyt Temir, - koluñar kir bulgap koyosuñar.
Biz ogo beter kızıgabız, suktanabız. Artınan kalbay eerçip alabız. Keçe ele ar kimibizden keltik cep cürçü ıyłaak Temir emi biz üçün kol cetkis biyikte. İçibiz küygönü uşunçalık, kıyağı bat ele buzulup kalsa eken dep tileybiz. Mınday bakıttı kim köruptür, Temir aga kantip carılıp ketpey çıdap cürgönünö tañbız.
Ata degen kanday bolorun uşundan bir bildik.
Anan dağı mından bildik.
Temirdin atasın çakırğan cer köp. Kelinder uyuşturgan coro-tamaşa bolup kalsa, Temirdin atası sözsüz tördö. Anın tizesine cölönüp, Temir sözsüz canında. Boy kelinder birinen bir ozunup atasına arak, bozo sunuşat. Atasına kolu cetpey kalgandar Temirdi erkeletip, türdüyüm tamaktardı oozuna karmaşat. Biz ansayın közübüz kızarıp, özübüzçö korunup, bosogogo tıgılabız.
Aylabız ketti. Atası ertereek soğuşka ketip kalsa eken dep, akırısı baarınbizdin tilegibiz uşul bolup kaldı.
Bir aydan kiyyin atası ketti.
Temir bayagısında ele kerkeyip kelip bizge koşuldu. Birok biz colotpoduk. Ar kimibiz ızabızdı çıgardı.
- Bar arı! Bar ataña, taltañ!
- Emi atañ ketti kantesiñ?
- Kıyağıñdı dağı ele berbeysiñbi?
Birok Temir bizdin abalıbızdı sezip koyor türü çok.
- Emne, koşulbay ele koydum silerge. Er bolso atañar kelip albaybı!

Babası alından sıvazlayıp;
- Yürü, gel benimle...
Bizim gözümüze ise babası müthiş görünüyordu.
Annem söyledi;
- Senin babanda kahramanlık gösterirse böyle gelirdi. Bir aylığına gelip gitse bile büyük lütuf.
- Neden göstermiyor?
- Neyi?
- Deminki... Kahramanlığı.
Annem iç çekerek;
- Ah kurban olduğum, elinde olan bir şey mi ki hemen göstereyim.
Ben anlamadım. Tekrar sormak istiyorum ama annemin üzgün hali, ağzımı açmamı engelliyor.
Babalı çocuğun nasıl olacağını ertesini gün bir kez daha gördük.
Defter filan yok; eski kitapların yüzüne yazıyorduk, kalem ucu yok; kamaştı yazıyoruz, mürekkep yok; mısırın siyah isini ya da çileği ezip yazıyorduk. Temir'in babasıysa ona müthiş bir defter getirmiş, yaprakları parıldıyor, hışırtı hışırtı ses çıkarıyor. Otomatik kalem dediklerinden getirmiş, ne kadar yazarsan yaz, mürekkebi bitmiyor. "Bunların hepsini, babam Almanları yenerek almış" diyordu Temir, imrendirerek. Bunlar gene bir şey değil. Gümüş balığa benzeyen harika bir armonika getirmiş ki, dudaklarına dokundurdu mu kendi kendine ötüyor. Ama Temir bizim ellememize izin vermiyordu.
- Versene bir kez üfleseyim, diye yalvarıyorduk.
- Vermem, - diye Temir inat ediyordu. Eliniz kirli, kirlertirsiniz.
Biz daha çok arzuluyoruz, imreniyoruz. Hepimiz peşine takılıyor. Daha diene kadar hepimizden sopa yiyen nalân Temir, şimdi bizim için ulaşılmaz yükseklikte. O kadar kıskanıyor ki çabucak bozulsun istiyor. Böyle bir şansını kim görmüş. Temir'in nasıl patlamadan dayandığına hayret ediyoruz.
Babanın ne olduğunu bu olaydan bir kez daha öğrendik.
Yine şundan bir kez daha öğrendik.
Temir'in babasını davet edenler çok. Genç kadınları tertiplelediği eğlenceli davetler olsa, Temir'in babası en başköşede. Onun dizlerine yaslanmış halde Temir kesin yanında. Genç kadınlar birbirlerine uzatarak babasına içki, boza sunarlar. Babasına eli ulaşamayanlar, Temir'i şımartıyor, türlü yemekleri yedirirler. Biz daha da kendimizden geçip, kendimizce korunup, kapı eşliğine yığılıyoruz.
Çaremiz tükendi. Babası biran önce savaşa gitse diye sonunda bütün dileğimiz bu oldu.
Bir ay sonra babası gitti.
Temir eskisi biri göğsünü kabartarak gelip bize katıldı. Her birimiz acımızı çıkardık.
- Git öteye! Git babana, paytak!
- Artık baban gitti, şimdi ne yapacaksın?
- Armonikanı hala vermeyecek misin?
Ama Temir'in bizim durumumuzu anlayacak gibi bir hali yoktu.
- Ne, aranızda katılmam sizi. Delikanlıysa babanız gelip alsın ya.

Kayra özübüz unçuga albay sınıp kalabız.

Anan ar biribiz atabızdı oyloybuz: " A dele erdik körsötüp kelip ketpeybi... Eger Temirdin atasın ayılda kaday tosüp alışkanın bilse, bir emes miñ erdik körsötör ele go..."

Anı bilbegen atalarımız bizdi zarıktırıp küttürö berdi.

Cıl oor, kış katuu.

Ayıl kişileri tütün başına akça çoğultup cattı. Anısı "zayem" degen bolot eken. El dürbösö biz dele koşo dürböp cüröbüz. Zayem kagazdarına tartılğan askerlerdi kızıgıp karaybız. Alardın kiygenderi sur şinel, baştarında bolot kaska, miltıktarın suna karmap, alga umtuluşat. Anan kızıgıbiz tankalardın sürötünö ooyt. "İçi cıluu bolso kerek, bizdi tüşürüp oynotso", - dep oyloybuz.

Anan ayıl eli askerlerge belek kamday baştadı. Kelinder çoğulup, üy-üygö kirip, bergenin çoğultup cüröt: birinen çolok ton, başkasınan töönün cününön tokugan kol kap, cıluu baypak. Ayılda andaydı kiyip cürgön adamdı körüş kıyın. Munun baarı kaydan çıkkanın kim bilet. Tamak-aşı bir bölök. Kurcun-kurcun toltura talkan, cupka, karın-karın sarı may, kuuruma. Mınday tamaktı bizdin tilibiz kaçan tatkanı este cok.

Bir köçönün beleklerin bizdin üygö çoğultup, Temir eköübüzdü köz kılıp ketişken. Oturabız. Ar kimibiz öz oyubuz menen. "Kiygeni tigi, cegeni bu bolso... asker boluş ele caksı okşoyt", - deym men içimde.

Añgiça Temir unçuktı:

- Şilekeyim agıp atırı, al emnesi?

- Bilbeym, menin da...

Anan, makuldaşıp bütkönsüp, eköübüz teñ kurcundun bir közün kiçine sögüp, talkandan küüşöy baştadık. Talkandan tanıp baratkada cupkaga kirdik. Ayagında eköübüz teñ ayabay suusap çıktık. Çakadağı kaldırkan muzdar şıldırğan şırgalañ suudan kaltırğança içtikl da, belek degen tondorgo oronup catıp aldık. Temir tişterin şakıldatıp, atası nemisterdi kantip ceñgenin aytıp cattı. Anın añgemesin kayerine çeyin ukkanımdı bilbeym, uktap kalıptırmin.

Keçinde apam cumuştan keldi. Sırımdı kadayça açıp, apamdı kadayça süyüntsöm dep aylandıktap külmünöp turgan elem. Añgiça dalis türsüldöp, sırttan eki-üç abışka, eki-üç ayal kirip keldi. Alardın içinde aligi poštoçu çal, anan selsovet cüröt. Apam, emne üçündür, korkup ketti okşoyt, tigilerdi alayıp tiktegen boydon kattı da kaldı. Alar da bir tınınga emne kılarnı bilbey koomaylanıp turuştu. Anan bir ayal meni cetelep, sırtka çıkarıp ketti. çöntögünön nan alıp berip, betimen öptü. Kadaydır betime cıluu suu tamgansıdı. Dal uşul uçurda üydön apamın çınırgan ünü çıktı...

Kiyinçereek Temirdin apasının da uşintip çınırganın uktum.

Anan mınday çınırgan ündör ayıldın ar-ar cerinen bat-bat ugulup turçu boldı.

Oşondon ulam biz: "Atañ barıbı?" - degen suroogo, - "Cok", - dep könüp kalganbız.

Söyleyecek bir şey bulamayıp tekrar susuyoruz.

Sonra her birimiz babalarımızı düşünürüz; " O da bir kahramanlık gösterip, gelip gitmez mi? Eger Temir'in babasını köyde nasıl karşıladıklarını bilse, bir değil bin kahramanlık gösterirlerdi belki..."

Bunu bilmeyen babalarımız bizi hasretle bekletti.

Yıl hayli ağır, kış ise sertti.

Köydekiler her evden para topluyordu. Buna "zaem*" diyorlardı. Ahali telaşlansa bizde onlarla birlikte telaşlanıyorduk. Paraların üzerine çizilmiş askerleri ilgiyle seyrediyorduk. Giydikleri Gök kır renginde asker kaputu, kafalarına çelik başlık, silahlarını kavramış ilerliyorlar. Sonra ilgimiz tankların resmi üzerine yoğunlaşır. "İçi sıcak olsa gerek, bizi içeri alıp oynamamıza izin verseler" diye düşünüyorduk.

Sonra köydekiler askerlere hediyeler hazırlamaya başladılar. Genç kadınlar toplanıp, evlere dağılıp, verdiklerini topluyordular. Biri kısa kürk, diğeri deve yününden yapılmış eldiven, sıcak çorap. Köyde ise bu söylediklerimi giyen birini görmek zor. Bunların hepsi nereden çıktı, kim bilir. Yiyeceği bir başka. Heybeler dolusu kavut, yufka, işkembeye doldurulmuş yağ, kavurma. Böyle yiyecekleri dilimizin ne zaman tatmış olduğunu hatırlamıyorduk.

Bir sokağın hediyelerini bizim evde toplayıp, Temir ikimizi göz kulak olmamız için bırakmışlardı. Oturuyoruz. İkimiz de kendi düşüncelerimize dalmışız. "giydikleri bu, yedikleri şuyusa... Askerlik iyi bir şeye benziyor" dedim içimden.

O anda Temir seslendi;

- Ağzımın suyu akıyor, neyin nesidir?

- Bilmem, benim de...

Sonra artık karar almış gibi, ikimizde heybenin bir gözünü söküüp, kavuttan tıknmaya başladık. Kavuttan usandığımızda yufkaya giriştik. Sonunda ikimizde fena halde susadık. Kovalardaki buzlu sulardan titreyene kadar içtik ve hediye edilen kürklere sarınarak yattık. Temir dişlerini birbirine vurarak, babasının Almanları nasıl yendiğini anlattı. Hikâyesini nereye kadar dinlediğimi hatırlamıyorum, uyumuşum.

Akşam annem işten döndü. Sırımdı nasıl açıp annemi nasıl sevdirsem diye fir dönüp, gülümsüyordum. O anda koridorda sesler yükseldi, dışarıdan iki üç tane ihtiyar, iki üç tane kadın içeri girdi. Bunların arasında o postacı ihtiyar, sonra köy meclisi azası vardı. Annem sanki korkmuş gibiydi, diğerlerine endişeli gözlerle bakar halde donup kaldı. Onlar da biran ne yapacaklarını bilemez halde kalakaldılar. Sonra bir kadın beni alıp dışarı çıkardı. Cebinden çıkarıp ekmek verdi, yanaklarımdan öptü. Yüzüme sıcak bir su damladı sanki o an. Tam bu sırada evden annem haykıran acı sesi duyuldu.

Daha sonra Temir'in annesinin de böyle haykırışlarını duydum.

Sonra böyle haykırışlar köyün her bir evinden sık sık duyulur oldu.

Bu yüzden biz; "babam var mı?" sorusuna "yok" diye cevap vermeye alıştık.